Sviatosť Večere Pánovej

Reformácia ako historický proces

V predchádzajúcom článku „Ulrich (Huldreich) Zwingli (1484 – 1531) a reformácia v nemeckom Švajčiarsku“ sme uviedli, že napriek tomu, že Zwingli a Luther sa zhodli v mnohých otázkach, najmä v uplatňovaní princípu sola scriptura a sola fide, existovali medzi nimi aj rozdielne názory, napríklad aj na chápanie Večere (Pamiatky) Pánovej.

Z týchto historických skutočností a udalostí vyplýva jedno dôležité poučenie, ktoré je veľmi cenné aj pre súčasnosť. Musíme si uvedomiť, že reformácia nebola jednorazovou historickou udalosťou, ale je to historický proces. Keď pozorne preskúmame tento proces, budeme schopní porozumieť, či je ukončený, alebo ešte prebieha aj v súčasnosti. Prípad Zwingliho a Luthera poskytuje v tomto zmysle cennú lekciu.

Úvod

Zwingli a Luther priniesli zásadné príspevky do reformačného procesu. Dosah ich reformačného úsilia a učenia je kľúčový a mal aj dodnes má celosvetový vplyv. V kľúčových aspektoch reformácie, najmä v princípe sola scriptura, ale aj v princípe sola fide, sa obaja zhodli. Existovali však aj rozdiely, ako chápali a následne učili niektoré témy, ktoré Písmo vyučuje. Takouto témou bolo aj chápanie Večere Pánovej a potreba zreformovať katolícke chápanie omše (sviatosti eucharistie, svätého prijímania). Toto predstavuje jeden z názorných príkladov toho, že reformácia je proces. Reformátorom sa nepodarilo naraz a v rovnakom čase zreformovať všetko, čo bolo v učení a praxi katolíckej cirkvi pokrivené, nebiblické a bezbožné. Pozrime sa na Lutherovo a na Zwingliho chápanie tejto otázky.

Potreba zreformovať katolícke chápanie a praktizovanie sviatosti eucharistie (omše)

V období stredoveku, ešte pred reformáciou, tvorila omša centrálny prvok uctievania a zbožnosti. Omša zohrávala kľúčovú úlohu aj v tom, ako kresťan prijíma spasenie. Túto úlohu zohráva dodnes[A)].

Na koncile v roku 1215 cirkev prijala dogmu o transsubstanciácii[1)]. Katolícka dogma o transsubstanciácii (prepodstatnení) je učenie, ktoré tvrdí, že pri omši (eucharistii, svätom prijímaní) je chlieb zázračne premenený na skutočné Kristovo telo a víno na skutočnú Kristovu krv. Prepodstatnenie znamená, že vonkajšia vnemová podoba chleba zostáva nezmenená – chlieb zostáva chlebom svojím tvarom, farbou, vôňou, chuťou, ale vnútorná podstata sa premieňa z chleba na skutočné Kristovo telo. Rovnako tak je prepodstatnenie vztiahnuté aj na víno. V katolíckom chápaní a učení sa Kristovo telo doslova je, a Kristova krv sa doslova pije a takýmto spôsobom má katolík podiel na Kristovi, a teda takto a týmto spôsobom si zachováva samotné spasenie. V katolíckej omši je Kristus opätovne obetovaný2). Táto obeta je chápaná ako zmierna [2)], teda je to obeť za hriech.

Učenie o transsubstanciácii viedlo k božskému uctievaniu sviatostného chleba (hostie, oblátky) a vína. V stredoveku viedlo dokonca až k poverčivosti bežného ľudu, kedy malo zbožšťovanie hostie a vína za následok, že sa im pripisovala božská moc, a s tým boli spojené praktiky ako nosenie si oblátky domov, jej sadenie v záhrade na zabezpečenie dobrej úrody, kŕmenie chorého zvieraťa, aby vyzdravelo a pod. Aby sa víno (Kristova krv) pri omši náhodou nerozlialo, prestali kňazi vysluhovať kalich. Začiatkom 16. storočia už nevysluhovali dokonca ani chlieb (telo Kristovo).

Lutherovo chápanie Večere Pánovej[B)]

Luther ostro vystúpil proti tejto praxi a poverčivosti spojenej s omšou. Namietal aj proti tomu, že laikom bol odmietaný kalich. Luther túto vec považoval za takú závažnú, že pre zadržanie kalicha laikom nazval v knihe Babylonské zajatie cirkvi Rímskokatolícku cirkev Babylonom, ktorý drží v zajatí cirkev[B)-c)].

Luther rozpoznal, že sviatosť omše v katolíckom chápaní a učení predstavuje dobrý skutok a zásluhu. Toto odmietol a považoval to za najväčšiu ohavnosť a zneužitie. Ešte dôležitejšie je však to, že Luther odmietol aj myšlienku, žeby sviatosť omše predstavovala obeť za hriech. Luther odmietol katolícke učenie, že Kristus svojou smrťou na kríži urobil zadosť len dedičnému hriechu a pre ostatné hriechy ustanovil omšu ako obeť. Za rovnako neprípustné a ohavné pred Bohom považoval Luther aj chápanie, že kňaz na oltári obetuje Kristovo telo a Kristovu krv. Luther teda odmietol katolícke učenie o opakovaní (nekrvavým spôsobom) Kristovej zmiernej obete v omši[2)]. Luther tiež odmietol, že by bolo možné slúžiť omšu za mŕtvych.

Luther síce odmietol božské uctievanie premenenej hostie, ale zotrval v chápaní/učení, že Kristus je v tejto sviatosti prítomný. Veril a učil, že v sviatosti svätej Večere veriaci prijíma v podobe chleba pravé telo a v podobe vína pravú krv Pána Ježiša Krista. Odmietal však špekulovať, akým spôsobom je Kristus v tejto sviatosti sprítomnený. Transsubstanciáciu odmietol ako ľudskú neužitočnú filozofickú (aristotelovskú) špekuláciu. Trval však na tom, že pri Večeri Pánovej je Kristus skutočne prítomný v podobe chleba a vína. Jeho prítomnosť považoval za zázračnú, a preto nevysvetliteľnú. I keď Luther sám odmietal špekulovať o mechanizme, akým je Kristus vo Večeri Pánovej sprítomnený, v luteránskych cirkvách, ktoré sa hlásia k Augsburskému vyznaniu, sa udomácnilo chápanie Večere Pánovej označované ako

konsubstanciácia[3]. Konsubstanciácia má veľmi blízko ku transsubstanciácii.

Aký význam teda pripisoval Luther Večeri Pánovej, keďže ju považoval za sviatosť, v ktorej je Kristus skutočne (fyzicky) prítomný v podobe chleba (pravé telo Kristovo) a vína (pravá krv Kristova), ktoré veriaci prijíma – je a pije?

Jadrom Lutherovej teológie o sviatosti Večere Pánovej je to, že je to slávnosť spoločenstva (sviatostná jednota, sviatostné spojenie), v ktorej sa Kristus zjavuje. Augsburské vyznanie[4] vysvetľuje, že sviatosť svätej Večere má slúžiť na potechu preľaknutému svedomiu. Tejto sviatosti teda nie je pripisovaná spasiteľná úloha takým spôsobom, ako je to v katolíckej cirkvi. Luther (a Augsburské vyznanie) odmieta, že by omša
[5]
(oltárna sviatosť) bola obeťou za hriech: „Sväté písmo na mnohých miestach dosvedčuje, že okrem Kristovej smrti nie je nijaká iná obeť za dedičný hriech a za všetky iné hriechy.“

Úloha tejto sviatosti je v Augsburskom vyznaní opísaná takto: „Svätá sviatosť nie je ustanovená nato, aby donášala obeť za hriechy, veď taká obeť už bola vykonaná, ale nato, aby sa vzbudila naša viera a aby sa potešilo svedomie. Tak skusujú [príjemcovia sviatosti – pozn. autora] v tejto sviatosti, že sa im Kristovým prostredníctvom pririekla milosť a odpustenie hriechov. Preto táto sviatosť vyžaduje vieru a bez viery sa používa zbytočne.“ Túto sviatosť však luteránske vierovyznanie prepája nielen s pokáním, ale aj so spoveďou a s rozhrešením: „…spoveď neprikazuje Sväté písmo, ale ustanovila ju cirkev. Jednako však naši kazatelia horlivo učia, že spoveď sa musí ponechať pre rozhrešenie, čo je v nej jadro a rozhodujúca vec pre potechu vystrašeného svedomia a tiež z iných dôvodov.“

V Malom Lutherovom katechizme je úžitok (osoh) oltárnej sviatosti (sviatosti Večere Pánovej) opísaný takto: „…sa nám totiž pri sviatosti týmito slovami (slovami: „Za vás sa vydáva“ a „vylieva na odpustenie hriechov“) dáva odpustenie hriechov, život a spasenie; lebo kde je odpustenie hriechov, tam je aj život a spasenie“. Je však podčiarknuté, že toto je možné len na základe viery (len skrze vieru): „…A kto verí slovám (slovám: „Za vás sa vydáva“ a „vylieva na odpustenie hriechov“), má to, čo hovoria a vyjadrujú, totiž odpustenie hriechov.“

Vo Veľkom Lutherovom katechizme sú sila a úžitok tejto sviatosti opísané takto: „V krátkosti to znamená: Preto pristupujeme k sviatosti, že tu prijímame taký poklad, pomocou ktorého a v ktorom prijímame odpustenie hriechov.“ Katechizmus zdôrazňuje, že táto sila a tento úžitok pramenia z tejto sviatosti preto, lebo v nej (pri Večeri Pánovej!) sa za nás vydáva Kristovo telo a vylieva sa jeho krv!

Vzťah medzi sola fide a sviatosťou Večere Pánovej v luteranizme

Luther postavil základ pre protestantskú vieru. Tým základom je spasenie zo samotnej viery na základe ospravedlnenia zo samotnej viery – princíp sola fide.

Lutherovo chápanie ospravedlnenia zo samotnej viery ako započítania spravodlivosti tvorí základ protestantskej viery. Premietlo sa samozrejme aj do Augsburského vyznania a tvorí základ, na ktorom stoja spolu s ostatnými protestantskými cirkvami aj luteránske cirkvi. Luther odmietol spasiteľnú úlohu zásluh, dobrých skutkov a zadosťučinenia (odpykávania si). Augsburské vyznanie (ďalej pod skratkou AV) učí o ospravedlnení nasledovné: „Ďalej učíme, že odpustenie hriechov a spravodlivosť pred Bohom nemôžeme dosiahnuť vlastnými zásluhami, skutkami a zadosťučinením. Odpustenie hriechov dostávame a pred Bohom sme ospravedlnení len z milosti pre Krista vierou, keď veríme, že Kristus trpel za nás a že pre Neho nám hriech bude odpustený, spravodlivosť a večný život budú nám darované. Boh chce túto vieru uznať za spravodlivosť, ktorá platí pred Ním a započítať ju – ako hovorí Pavol v 3. a 4. kapitole Listu Rímskym“ (článok 4). V článku o ospravedlnení síce nie je použitý výraz „jedine vierou“ (sola fide). Je použitý výraz „vierou“, avšak výraz „jedine vierou“ (sola fide) je použitý v súvislosti so spasením a s ospravedlnením v stati o novej poslušnosti (článok 6 AV), čiže o tom, ako spasený veriaci žije nový život: „Tak Boh ustanovil, že spasený je ten, kto verí v Krista a že odpustenie hriechov nemá zo skutkov, ale jedine vierou bez vlastnej zásluhy.“

Princíp sola fide je jasne vyjadrený aj v článku 20 AV, ktorý sa týka vzťahu viery a dobrých skutkov: „Naše skutky nás nemôžu zmieriť s Bohom a získať nám milosť, ale oboje sa deje jedine vierou – keď totiž veríme, že pre Krista sa nám odpúšťajú hriechy; jedine On je prostredníkom, aby zmieril Otca. Kto to chce dosiahnuť vlastným konaním, a tým by si chcel zaslúžiť milosť, ten pohŕda Kristom a hľadá vlastnú cestu k Bohu, čo odporuje evanjeliu.“ Toto je najväčší prínos Luthera do reformačného úsilia. Luther jasne a nekompromisne zreformoval pohľad na ľudské zásluhy, pohľad na stav človeka pred znovuzrodením (článok 18 AV o slobodnej vôli) a učenie o vzťahu medzi vierou a skutkami (článok 20 AV). Škoda len, že Luther ani jeho nasledovníci v luteránskom prúde protestantskej reformácie nezreformovali rovnako aj otázku sviatostí.

O sviatosti Večere Pánovej učí luteranizmus nasledovne6). V Malom Lutherovom katechizme je úžitok (osoh) oltárnej sviatosti (sviatosti Večere Pánovej) opísaný takto: „…sa nám totiž pri sviatosti týmito slovami dáva odpustenie hriechov, život a spasenie; lebo kde je odpustenie hriechov, tam je aj život a spasenie“. Vyvstáva veľká otázka: Ako sú tu myslené slová „pri oltárnej sviatosti sa dáva odpustenie hriechov, život a spasenie“? Sú mienené tak, že sa dáva „skúsenosť, prežívanie“ odpustenia hriechov, spasenia a nového života, aby sa uľavilo svedomiu a aby sa oživovala viera, alebo sú mienené tak, že touto sviatosťou, ktorá je však účinná, iba ak je prítomná osobná viera u príjemcu sviatosti, sa udeľuje odpustenie hriechov a spasenie? Týmto vyjadrením v Malom katechizme vzniká značné napätie medzi princípom sola fide a účelom oltárnej sviatosti. Veľký katechizmus podáva vysvetlenie, že je to mienené tým druhým spôsobom, pretože hovorí, že evanjelium je mocou slova vložené do sviatosti. Voľne prerozprávané, evanjelium, ktoré sa prijíma samotnou vierou, sa v luteranizme vlastne prijíma v oltárnej sviatosti.

Princíp sola fide, ako je chápaný v súčasnosti, znamená, že veriaci v evanjelium dostal odpustenie hriechov a spasenie na základe viery samotnej vtedy, keď učinil pokánie zo svojho starého hriešneho života a evanjeliu uveril osobnou živou (spasiteľnou) vierou. To, že jeho viera bola spasiteľná, sa potvrdí jeho ovocím (ovocie viery, ovocie Ducha, ovocie lásky) a vytrvaním až do konca. V luteranizme sa princíp sola fide javí tak, že odpustenie hriechov a spasenie je síce z viery samotnej, ale veriaci ho prijíma celý život cez sviatosť Večere Pánovej.

Dôsledky luteránskeho chápania Večere Pánovej

Lutherovo, Melanchtonovo (a Chemnitzovo[7]) chápanie a učenie formuje luteránske (evanjelické) cirkvi (Augsburského vyznania) až dodnes8).

To, že Luther a samotný luteranizmus dodnes neopustil chápanie/učenie, že v oltárnej sviatosti je v podobe chleba a vína prítomné pravé Kristovo telo a pravá Kristova krv, dáva oltárnej sviatosti nebiblický rozmer a nesprávny dôraz.

Na jednej strane chce luteranizmus pri Večeri Pánovej zachovať sola fide tak, že táto sviatosť je účinná, len ak má príjemca vieru, čiže vierou podmieňuje prijatie odpustenia hriechov a spásy, a na druhej strane výrazové prostriedky, ktorými je v Symbolických knihách opísaný význam a účel tejto sviatosti, vyznievajú, ako keby to nebolo cez samotnú vieru, ale na základe viery prostredníctvom oltárnej sviatosti. Takto vzniká tlak na princíp sola fide a vzniká nebezpečenstvo falošného spoliehania sa na samotnú oltárnu sviatosť.

Napätie medzi princípom sola fide a sviatosťou Večere Pánovej v luteranizme vytvára nedokončenie zreformovania otázky sviatostí. Luther, ako aj luteranizmus nedokončili reformáciu pohľadu na sviatosť Večere Pánovej. Tým, že ponechali prítomnosť pravého Kristovho tela a pravej Kristovej krvi v tejto oltárnej sviatosti (v chlebe a vo víne), ponechali silu, účel a význam tejto sviatosti zaseknutý na polceste medzi katolicizmom a biblickým zmyslom. Katolicizmus učí, že sviatosti sú účinné „vykonaním úkonu“ („ex opere operato“). Luteranizmus učí na jednej strane princíp sola fide, no na druhej strane sa javí, ako keby učil o sviatosti Večere Pánovej tak, že táto sviatosť je účinná (parafrázujem): „vykonaním úkonu pod podmienkou osobnej viery príjemcu sviatosti“. V tejto otázke ostala reformácia v luteranizme zaseknutá na pol ceste. Zaseknutie spočíva v tom, že v luteranizme „zo samotnej viery“ vlastne znamená „z viery cez sviatosť“, ako to vyjadruje aj Veľký katechizmus: „Celé evanjelium a článok viery Verím jednu svätú cirkev kresťanskú, odpustenie hriechov atď., sú mocou slova vložené do sviatosti a sa nám predkladajú“.

Toto chápanie „z viery cez sviatosť“ ohľadom sviatosti Večere Pánovej posilňuje ešte aj prepojenie tejto sviatosti na spoveď a rozhrešenie. Človek môže ľahko nadobudnúť dojem, že k odpusteniu hriechov, ktoré je potrebné pre spásu, ho privedie spoveď a prijatie rozhrešenia od spovedníka (kazateľa). Luterská reformácia v otázke spovede a udelenia rozhrešenia ostala taktiež nedokončená. Písmo nepozná rozhrešenie a nepozná ani spoveď tak, ako je praktizovaná v katolicizme či luteranizme. Odpustenie hriechov je v Písme zasľúbené každému, kto Bohu vyzná svoje hriechy. Hriešnikovi sú hriechy odpustené vtedy, keď učiní pokánie a uverí evanjeliu osobnou živou (spasiteľnou) vierou. Kresťan Bohu vyznáva svoje časné hriechy aj priebežne, a je to sám Boh, kto mu tieto hriechy skrze Krista odpúšťa a očisťuje svedomie kajúcnika. Boh (ani Spasiteľ Kristus) na tento účel neustanovil žiadnu sviatostnú spoveď ani žiadne rozhrešenie od spovedníka.

V luteranizme by bola reformácia v otázke sviatostí úplná a dokončená vtedy, keby vierovyznanie článku 4 znelo nasledovne: „Ďalej učíme, že odpustenie hriechov a spravodlivosť pred Bohom nemôžeme dosiahnuť ani vlastnými zásluhami, skutkami a zadosťučinením, ani skrze sviatosti (krst dieťaťa a Večera Pánova) vysluhované kňazom a skrze spoveď a

rozhrešenie. Odpustenie hriechov dostávame a pred Bohom sme ospravedlnení len z milosti iba pre Krista a jedine z viery, keď veríme, že Kristus trpel, zomrel a vstal z mŕtvych za nás a že pre Neho nám je hriech odpustený, spravodlivosť je nám započítaná a večný život nám je darovaný.“ A v článku 6: „Tak Boh ustanovil, že spasený je ten, kto verí v Krista a že odpustenie hriechov nemá zo skutkov, ani skrze sviatosti, ale jedine z viery bez vlastnej zásluhy.“

Zwingliho chápanie Večere Pánovej[C)]

Zwingli zreformoval chápanie sviatostí inak ako Luther. Odmietol chápanie Večere Pánovej ako sviatostnej jednoty s Kristom. Sviatosti chápal ako verejné vyznanie či svedectvo o tom, že veriaci milosť už od Pána prijal. Zwingli odmietol, že by sviatosti mali podiel na prijatí či prijímaní spasenia. Význam eucharistie vnímal v rozhlasovaní (verejnom zvestovaní) spasenia a v upevňovaní viery v srdci veriaceho. Trval na tom, že Večera Pánova je symbolom. Bol presvedčený, že Kristus je pri Večeri Pánovej duchovne prítomný, ale to sa deje skrze rozjímanie viery veriaceho. Odmietal však, že by bol Kristus nejakým spôsobom reálne telesne (fyzicky) prítomný v chlebe a vo víne Večere Pánovej. Zwingli teda odmietal tak transsubstanciáciu, ako aj konsubstanciáciu. Zwingli takéto chápanie Večere Pánovej nezaviedol (nebol prvý, kto ho priniesol), ale bol jeho hlasným zástancom a šíriteľom. V Zürichu bola omša, praktizovaná podľa katolíckeho rituálu, zrušená v roku 1525. Dôraz sa kládol na to, že Večera Pánova je Pamiatka (rozpomienka a pripomienka) na Kristovu obeť.

Protestantská reformácia ako proces

Luther a Zwingli sa stretli na zámku v Marburgu roku 1529. Cieľom stretnutia bolo diskutovať o chápaní povahy a o účele Večere Pánovej, vyjasniť si postoje a dospieť k zhode. K zhode však nedospeli. Luther trval na svojom chápaní a Zwingli na svojom. To, že sa nezhodli, malo dosah aj na napredovanie reformačného procesu.

Zwingliho chápanie a učenie ovplyvnilo švajčiarsku vetvu reformácie. Lutherovo chápanie a učenie ovplyvnilo nemeckú (luteránsku) vetvu reformácie. Zwingliho (a Kalvínovo a ďalších) teologické chápanie a dôrazy prispeli do formovania a tvarovania švajčiarskej vetvy reformácie a teda reformovaných cirkví. Lutherovo (Melanchtonovo a ďalších) teologické chápanie a dôrazy prispeli do formovania a tvarovania nemeckej vetvy reformácie, a teda luteránskych cirkví (Augsburského vyznania). Už táto samotná skutočnosť poukazuje na to, že reformácia je proces – historický proces. Dôsledky tohto procesu, ako aj vetvenie (delenie, štiepenie sa) reformačného hnutia sú prítomné až dodnes. Sú tu s nami v súčasnom živote Cirkvi ako Božieho ľudu. Tento proces napredoval a s ním aj rozdielne teologické chápania a následné vetvenie reformačného hnutia.

Na otázke chápania krstu vzniklo ďalšie delenie a vetvenie. Oddelili sa anabaptisti („novokrstenci“, baptisti). Týmto sa však tento proces vetvenia reformačného prúdu ani zďaleka neskončil. Keď sa pozrieme na súčasný stav Cirkvi a existenciu mnohých protestantských denominácií a rôznych zborov (cirkví) a na rozdielnosť teologických chápaní a dôrazov, ktoré medzi nimi existujú, kladieme si otázku, prečo je to tak a čo s tým? Pýtame sa: Je takéto

vetvenie či štiepenie sa legitímne? Bez toho, aby sme porozumeli, že protestantská reformácia je historický proces, ktorý nie je dokončený, ale siaha až do súčasnosti, nebudeme schopní porozumieť súčasnému stavu Cirkvi, ani nebudeme schopní dať si odpoveď na otázku, čo s tým a ako sa máme k tomu ako Božie deti postaviť.

Priali by sme si, aby bola v Božom ľude, medzi Božími deťmi jednota. Táto jednota sa však nedá dosiahnuť externe, navonok, ľudskou snahou. Nedá sa dosiahnuť podpisovaním zmlúv či dohováraním spolupráce. Dá sa dosiahnuť len uplatňovaním reformačných princípov, piatich princípov „sola“ a dotiahnutím reformácie do úspešného konca. Jediná jednota, ktorá pred Bohom obstojí a ktorá bude v praxi naozaj aj fungovať, je vnútorná jednota viery, založená na pravde a Božom Duchu. Keď porozumieme tomu, že nie všetko bolo zreformované naraz a že reformácia je historický proces siahajúci až do súčasnosti, potom objavíme poučku (zásadu), ktorá nás povedie vpred v našom novom živote. Tá znie: „Cirkev reformovaná a stále sa reformujúca podľa Božieho slova“ (lat.: Ecclesia reformata et semper reformanda secundum verbum Dei).

Reformovaná a stále sa reformujúca

Príklad rozdielneho chápania Zwingliho a Luthera v otázke Večere Pánovej je dôkazom toho, že protestantská reformácia je historický proces, ktorý neprebieha všade a u každého rovnakým

tempom. Zwingli a Luther sa síce stretli, aby zosúladili svoje chápanie a učenie, aby dospeli k jednote viery, aby zachovali jednotu reformácie, avšak k jednote nedospeli. Výsledkom boli dva samostatné reformačné prúdy, ktoré zostali samostatnými počas celých storočí až dodnes, zachovávajúc si každý svoje chápanie a podanie, napríklad aj v otázke Večere Pánovej. Zwingli zreformoval otázku katolíckej omše správne v tom zmysle, že Kristus pri Večeri Pánovej nie je prítomný fyzicky v chlebe a vo víne. Lutherovi toto porozumenie nebolo dané. Dôsledky sú prítomné dodnes. V luteránskej vetve reformácie sa reformácia v otázke omše zasekla a ostáva v takomto stave cez celé storočia až podnes. Namiesto toho, aby sa v tejto vetve uplatnila zásada „reformovaná a stále sa reformujúca“ v otázke významu a účelu Večere Pánovej, táto vetva sa pridŕža historického vierovyznania8) ešte z čias Luthera (Augsburské vyznanie a Lutherove katechizmy).

Zwingliho výklad Večere Pánovej je biblicky správny. Hriešnik, ktorý učinil pokánie a uveril v evanjelium Ježiša Krista, je ospravedlnený a znovuzrodený. Kristus s ním už prebýva navždy skrze svojho Ducha, ktorého veriaci dostal (keď uveril evanjeliu) od Boha na trvalé prebývanie (Rímskym 8:9) a ktorým je zapečatený. Preto nie je potrebné, aby pri Večeri Pánovej bol Kristus sprítomňovaný v živote veriaceho skrze jedenie Kristovho tela (v podobe chleba) a pitie Kristovej krvi (v podobe vína). Večera Pánova je Pamiatka, slúži na pripomínanie si Kristovej obete a na zvestovanie smrti a vzkriesenia Pána. To neznamená, že nemôže slúžiť aj ako prostriedok milosti, prostredníctvom ktorého sa posilňuje vnútorný človek veriaceho, rozhorľuje srdce veriaceho a živí jeho viera. Večera Pánova však neslúži na prinášanie odpustenia hriechov a spasenia do života veriaceho.

Lutherov výklad Večere Pánovej je biblicky nesprávny. Luther nedokázal uchopiť, že výpoveď „Toto je moje telo“ je symbolická, že chlieb pri Večeri Pánovej predstavuje, znázorňuje (reprezentuje) Kristovo telo za účelom pripomienky (pamiatky). Dôsledkom je, že Augsburské vyznanie ako aj Lutherov Malý a Veľký katechizmus zachovávajú toto nesprávne chápanie. Výsledkom je, že veriaci v evanjelických (luteránskych) cirkvách Augsburského vyznania zostali celé storočia zaseknutí v tomto nesprávnom chápaní a zostávajú až dodnes. Dôvodom, príčinou tohto stavu je ich vlastné historické vierovyznanie, ktorého úlohu chápu nasledovne: považujú ho za „jediný správny výklad Písma svätého“[8)]. Tým uviazli v nesprávnom chápaní a praktizovaní sviatosti Večere Pánovej.

Pán má v každom historickom čase svoju Cirkev, svoj ľud, telo Kristovo. Sú to veriaci v evanjelium Ježiša Krista – veriaci v spasenie z milosti. Títo však žijú svoju vieru a nový život v rôznych miestnych zboroch a denomináciách. Túžime po jednote, ale teologické rozdiely, dôrazy a prax v jednotlivých zboroch a cirkvách sú často také rozdielne, že jednota viery sa prakticky nežije alebo nedá žiť. Stav jednoty viery Cirkvi v súčasnosti je žalostný. Prečo to tak je, dokážeme porozumieť len vtedy, keď pochopíme, že reformácia je historický proces, ktorý neprebiehal všade a u každého rovnakým tempom, a že tento proces prebieha aj v súčasnosti. Musíme porozumieť aj tomu, že jednota v cirkvi sa nedá dosiahnuť externe, navonok. Jediná skutočná pravá a fungujúca jednota v Cirkvi je jednota v Duchu a v pravde. Ide o zachovanie viery raz danej svätým (Júda 1:3) a zachovanie jednoty Svätého Ducha (Efezským 4:2-6). Táto jednota sa dá dosiahnuť len cez dokončenie zreformovania všetkého, čo sa odklonilo od učenia Ježiša Krista, učenia jeho apoštolov a od správneho výkladu Písma.

V otázke Večere Pánovej potreboval Luther dospieť k Zwingliho chápaniu. Nedospel. Zwingliho a Lutherov neúspešný pokus o dosiahnutie jednoty v otázke chápania Večere Pánovej a v úsilí zreformovať vtedajšie nebiblické katolícke chápanie a praktizovanie omše (a ostatných sviatostí) svedčia o tom, že protestantská reformácia 15.-16. st. ani v súčasnosti nie je ukončená a musí napredovať/pokračovať[D)].

Poznámky:

1) Transsubstanciácia znamená v preklade prepodstatnenie. Je to učenie, ktoré tvrdí, že pri omši (eucharistii) má vysvätený katolícky kňaz moc od Boha zázračne premeniť chlieb na skutočné telo Kristovo a víno na skutočnú krv Kristovu. Dôsledkom takéhoto chápania je presvedčenie, že kňaz má moc zniesť Krista z nebies, z nebeského trónu, na oltár do kostola. V tomto chápaní kňaz obetuje na oltári Kristovo telo a Kristovu krv.

Prepodstatnenie znamená, že vonkajšia vnemová podoba chleba zostáva chlebom (tvar, farba, vôňa, chuť), ale vnútorná podstata sa premieňa z chleba na skutočné Kristovo telo. Rovnako tak je prepodstatnenie vztiahnuté aj na víno. V katolíckom chápaní a učení sa Kristovo telo doslova je, a Kristova krv sa doslova pije, a takýmto spôsobom má katolík podiel na Kristovi, a teda si zachováva samotné spasenie.

Omša a transsubstanciácia majú v katolíckom chápaní spasiteľný účinok, spasiteľnú moc. Rímskokatolícki teológovia kladú veľký dôraz na moment posvätenia hostie (sviatostného chleba), keď kňaz pozdvihne hostiu a vyriekne slová: “Hoc est corpus meum” (Toto je moje telo). V tomto momente zaznie zvonec a chlieb je údajne zázračne premenený na Kristovo telo.

2) Článok 1367 Katechizmu katolíckej cirkvi učí A): „Kristova obeta a obeta Eucharistie sú jedna jediná obeta: (1545) „Lebo jediná a tá istá je obeť, ten istý obetuje teraz službou kňazov, ktorý vtedy obetoval seba samého na kríži; rozdielny je iba spôsob obetovania.“ „A keďže v tejto božskej obete, ktorá sa koná vo svätej omši, je prítomný a nekrvavým spôsobom sa obetuje ten istý Kristus, ktorý na oltári kríža raz navždy obetoval seba samého krvavým spôsobom…‘, táto obeta [je] skutočne zmierna.“

3) Konsubstanciácia je príbuzná transsubstanciácii. Ako samotné predpony (com/con a trans) naznačujú, že kým transsubstanciácia znamená prepodstatnenie, konsubstanciácia znamená

spoluprebývanie dvoch podstát. Dogma konsubstanciácie učí, že pri svätom prijímaní je v chlebe a vo víne prítomný samotný Kristus (pozri napríklad EPST č. 16 a 18/2009, str. 13) o sviatosti Večere Pánovej: „Evanjelická cirkev augsburského vyznania učí, že Večera Pánova je sviatosť ustanovená Pánom Ježišom Kristom na odpustenie hriechov, ktorá sa účinne udeľuje všetkým úprimne kajúcim. Sviatosť Večere Pánovej umožňuje spoločenstvo s Ježišom Kristom v daroch Večere Pánovej, v pravom tele a pravej krvi Ježiša Krista pod spôsobom posväteného chleba a vína. Luteranizmus odmieta učenie o transsubstanciácii, zároveň však veríme, že pri sviatosti Večere Pánovej veriaci prijímajú pravé telo a pravú krv Ježiša Krista. Je to na základe tzv. konsubstanciácie, vyjadrené formulou „pod spôsobom“ chleba a vína. To znamená, že chlieb zostáva naďalej chlebom a víno vínom, ale zároveň je to pravé telo a pravá krv Ježiša Krista – reálna prítomnosť tela a krvi vo sviatosti. Vo chvíli prisluhovania sviatosti elementy Večere Pánovej nemožno považovať len za chlieb a víno, pretože je to pravé telo a pravá krv Ježiša Krista. V tom zmysle dochádza ku konsubstanciácii. K tej však dochádza len počas prisluhovania Večere Pánovej.“

4) Augsburské vyznanie je hlavným vierovyznaním luteránskych (evanjelických) cirkví Augsburského vyznania. Zostavil ho Lutherov najbližší spolupracovník Filip Melanchthon v roku 1530. Aby evanjelici mohli byť v Nemecku štátom uznaní, museli na ríšskom sneme v Augsburgu r. 1530 predložiť svoje vierovyznanie. Toto vierovyznanie bolo odovzdané cisárovi Karolovi V. v latinskej a nemeckej reči a na sneme prečítané kancelárom Beyerom. Luther, ktorý v Augsburgu nebol, lebo sa nachádzal od snemu vo Wormsi pod ríšskou kliatbou, a tým v nebezpečenstve života, s ním vyslovil vopred svoj súhlas. Augsburské vyznanie má 28 článkov, ktoré sú rozdelené do dvoch častí.

V prvých 21 článkoch sa hovorí o veciach, ktoré sú spoločné aj s Rímskokatolíckou cirkvou. Druhá časť obsahuje 7 článkov, kde sa evanjelici s učením Rímskokatolíckej cirkvi rozchádzajú. Augsburské vyznanie (nazývané aj Augustána či Magna charta luteranizmu) podáva základné princípy evanjelického učenia. Fixuje pochopenie Písma. Nepredstavuje však poslednú (najvyššiu) normu učenia cirkvi. Poslednou (najvyššou) normou, na základe ktorej treba merať všetky články viery, je Písmo sväté. Augsburské vyznanie je len norma normata (normovanou normou), kým Písmo sväté je norma normans (normujúcou normou). Augsburské vyznanie teda samé seba podriaďuje kritickej norme Písma. Preto ho evanjelici nikdy nepovažovali za neomylné (http://patmos.sk/ vierouka/augsburske-vyznanie/).

5) Augsburské vyznanie ponecháva názov „omša“ pre túto sviatosť, ale odmieta učenie, že omša je obeť za hriechy.

6) Súčasné luteránske chápanie a praktizovanie Večere Pánovej ako sviatosti je podľa Malého Lutherovho katechizmu nasledovné:

Bod 1: Čo je sviatosť Večere Pánovej?

„Je pravé telo a pravá krv nášho Pána Ježiša Krista, nám kresťanom pod spôsobom chleba a vína k jedeniu a pitiu samým Kristom Pánom ustanovená.“

Bod 2: Aký úžitok je z takého jedenia a pitia?

„To nám ukazujú slová "za vás sa vydáva" a "za vás sa vylieva na odpustenie hriechov"; totiž, že sa nám v tejto sviatosti týmito slovami dáva odpustenie hriechov, spravodlivosť, život a spasenie; lebo kde je odpustenie hriechov, tam je aj život a spasenie.“

Bod 3: Ako môže telesné jedenie a pitie pôsobiť také veľké veci?

„Jedenie a pitie to, pravdaže, nepôsobí, ale tie slová "za vás sa vydáva a vylieva na odpustenie hriechov". Tieto slová sú popri telesnom jedení a pití hlavnou vecou pri tejto sviatosti. A kto týmto slovám verí, má to, čo ony hovoria a hlásajú, totiž odpustenie hriechov.“

Bod 4: Kto prijíma túto sviatosť spasiteľne?

„Postiť sa a telesne sa pripravovať je iste dobrá vonkajšia disciplinovanosť; ale len ten je naozaj spôsobný k spáse a dobre pripravený, kto verí slovám "za vás sa vydáva, za vás sa vylieva na odpustenie hriechov". Kto však týmto slovám neverí alebo o nich pochybuje, ten nie je k spáse spôsobný a pripravený; lebo to slovo "za vás" požaduje len veriace srdce.“

Súčasťou luteránskej sviatosti Večere Pánovej je aj spoveď, čiže pokánie a rozhrešenie. Rozhrešenie znamená odpustenie hriechov. Rozhrešenie luterán prijíma „od duchovného správcu (spovedníka), čiže kazateľa evanjelia, nepochybujúc o tom, ale pevne veriac, že sa nám kajúcim odpúšťajú hriechy samým Bohom v nebesiach.“

7) Martin Chemnitz bol popredným teológom a cirkevným predstaviteľom luteránov 2. generácie. Narodil sa v roku 1522 v Braniborsku v rodine obchodníka. Ako 14-ročný odišiel študovať do Wittenbergu, kde mal krátku príležitosť počuť osobne Lutherove kázania. V roku 1553 sa opäť vracia do Wittenbergu, aby študoval teológiu Filipa Melanchthona. Významnou mierou prispel k vytvoreniu Formuly svornosti, ktorá bola za spolupráce s ďalšími teológmi dokončená v roku 1577. Týmto bol zavŕšený kánon luterských „symbolických kníh“ – autoritatívnych doktrinálnych spisov, ktoré boli vydané v roku 1580 ako Kniha svornosti. Zomrel v roku 1586.

8) Autoritatívne doktrinálne spisy v luteranizme predstavuje „Kniha svornosti“, vydaná v roku 1580, ako kánon „symbolických kníh“. O vzťahu autority Písma a vierovyznania platí v

luteranizme nasledovné (www.ecav.sk/?p=info/ INFchar/ECAVnaSK): „vychádzame z Písma svätého – Biblie ako prameňa viery i pravidla života a z našich Symbolických kníh“. Symbolické knihy predstavujú vierovyznanie a ich úloha má byť nasledovná: „Symbolické knihy (Kniha svornosti) považujeme za jedine správny výklad Písma svätého.“ Medzi symbolické knihy patrí aj Augsburské vyznanie, o ktorom má platiť: „Augsburské vyznanie z roku 1530 je po Písme svätom – Biblii základným prameňom našej viery. Podľa neho sa nazývame evanjelici Augsburského vyznania.“

Symbolické knihy sa delia na: Všeobecné vyznania a Zvláštne vyznania. Všeobecné vyznania tvoria Apoštolské vierovyznanie, Nicejské vierovyznanie a Atanáziovo vierovyznanie.

Zvláštne vyznania sa skladajú z Augsburského vyznania (z roku 1530 od Filipa Melanchtona), Obrany Augsburského vyznania (z roku 1530 od Filipa Melanchtona), Malého katechizmu (z roku 1529 od Dr. Martina Luthera), Veľkého katechizmu (z roku 1537 od Dr. Martina Luthera), Šmalkaldských článkov (z roku 1537 od Dr. Martina Luthera) a Formuly svornosti.

Malý katechizmus Martina Luthera je najznámejšia zo Symbolických kníh, lebo výstižne a stručne zhŕňa luteránske cirkevné učenie. Delí sa na 5 častí: Desať Božích prikázaní, Všeobecná viera kresťanská, Modlitba Pánova – Otče náš, Sviatosť Krstu svätého, Sviatosť Večere Pánovej s poučením o spovedi.

Zdroje:

A) Katechizmus Katolíckej cirkvi (http://www.katechizmus.sk/)

B) https://www.thegospelcoalition.org/blogs/trevin-wax/luther-vs-zwingli-2-luther-on-the-lords-supper/

a odkazy:

a) Carter Lindberg, The European Reformations (Malden: Blackwell Publishing, 1996), 185-187.

b) Martin Luther, “Confession Concerning Christ’s Supper – Part III” Martin Luther’s Basic Theological Writings, Second Edition, edited by Timothy F. Lull (Minneapolis: Fortress Press, 2005), 69.

c) Martin Luther, “The Babylonian Captivity of the Church” Martin Luther’s Basic Theological Writings, Second Edition, ed. Timothy Lull (Minneapolis: Fortress Press, 2005), 215-220.

d) Herman Sasse, This is My Body: Luther’s Contention for the Real Presence in the Sacrament of the Altar (Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1959), 90, 95, 225, 85, 87, 106.

e) Martin Luther, “The Babylonian Captivity of the Church” Martin Luther’s Basic Theological Writings, 221.

f) Sasse, 103-104.

g) Timothy George, Theology of the Reformers (Nashville: Broadman & Holman, 1988), 146-147.

h) Sasse, 168-171, 114-115, 162

C)
https://www.thegospelcoalition.org/blogs/trevin-wax/luther-vs-zwingli-3-zwingli-on-the-lords-supper/

a odkazy:

a) Ulrich Zwingli, “An Account of the Faith of Zwingli” On Providence and Other Essays, ed. William J. Hinke (Durham: Labyrinth Press, 1983), 47-48.

b) Ulrich Zwingli, “Letter to the Princes of Germany” On Providence and Other Essays, 117-118.

c) Ulrich Zwingli, “An Account of the Faith of Zwingli”, 49.

d) Ulrich Zwingli, “Letter to the Princes of Germany”, 119-120.

e) Ulrich Zwingli, quoted by W. Koehler, Luther and Zwingli, p. 74, from Zwingli’s Works, Critical edition in “Corpus Reformatorum” III. 350, 6 ff.

f) H. Wayne Pipkin, The Nature and Development of the Zwinglian Reformation to August, 1524 (Hartford: UMI Dissertation Information Service, 1989), 240.

g) Ulrich Zwingli, “An Exposition of the Christian Faith”, On Providence and Other Essays, 256-259.

D) V tomto zmysle hovorí aj článok „Sola scriptura a neomylnosť Písma“ (Solas číslo 39, leto 2018, str. 12-18), v ktorom sa píše o dvoch výzvach, ktorým čelí sola scriptura dnes.